



ההופעה האלוקית

שיחת הרה"ג זלמן ברוך מלמד לפרשת שמות

מעלת הצדיקים שמצווים ועושים ♦ ספר שמות – הופעה של עם ♦ המנהיגות של משה ♦ ההתגלות בסנה – עמו אנכי בצרה ♦ לית אתר פנוי מיניה ♦ זיסתר משה פניו – מעלה או החמצה ♦ מי שיש בו יראת שמים – יראים ממנו ♦ באספקלריא המאירה – יודעים שלא רואים ♦ זריזות קודמת להידור ♦ הזכות והאחריות בדור הגאולה



מעלת הצדיקים שמצווים ועושים

”וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַבָּאִים מִצְרָיִם” (שמות א, א), אומרים חז”ל בכל מקום שכתוב ו’ ואלה’, בא להוסיף על הראשונים.

מֵרֵן הָרַב מִבְּאֵר שֶׁסֵּפֶר בְּרֵאשִׁית נִקְרָא סֵפֶר הַיִּשָּׁר עַל שֵׁם הָאֲבוֹת שֶׁנִּקְרְאוּ יִשְׂרָאֵל, וְכַעַת אֲנַחְנוּ הוֹלְכִים לְשֵׁלֵב חֹדֶשׁ. יֵשׁ יִשְׂרָאֵל וְיֵשׁ צְדִיקִים, יֵשׁ שְׂאִינָם מִצְּוִיִּים וְעוֹשִׂים וְיֵשׁ מִצְּוִיִּים וְעוֹשִׂים. סֵפֶר שְׁמוֹת הוּא סֵפֶר מֵתֵן תּוֹרָה. עִם יִשְׂרָאֵל מִקְּבֵל תּוֹרָה וּמִצְּוֹת. הָאֲבוֹת לֹא הָיוּ מִצְּוִיִּים, וְאֵף עַל פִּי שְׂאִינָם הָיוּ מִצְּוִיִּים, הָיוּ עוֹשִׂים. הָאֲבוֹת קִיִּימוּ אֶת כָּל הַתּוֹרָה כּוֹלָה מִרְצוֹנָם. וּמֵאֵז מֵתֵן תּוֹרָה, עִם יִשְׂרָאֵל מִצְּוֹה לְקִיִּים אֶת הַתּוֹרָה. הַתְּלַבְטוּ חֲכָמִים (קִידוּשֵׁין מ:): מִי גָדוֹל יוֹתֵר הַמִּצְּוֹה וְעוֹשָׂה אוֹ שְׂאִינָם מִצְּוֹה וְעוֹשָׂה, הַמִּסְקָנָה הַיִּיתָה שֶׁגָּדוֹל מִי שֶׁמִּצְּוֹה וְעוֹשָׂה.

וצריך להבין את הסברא, כי במבט ראשון היינו חושבים שדווקא מי שלא מצווה ובכל זאת מתנדב לעשות, יותר גדול ממי שחייב לעשות.

תוספות (עבודה זרה ג. ד"ה גדול המצווה) מפרש, שהמעלה של מי שמצווה היא משום שיש לו יצר הרע לא לעשות. אם מחייבים את האדם לעשות, יש לו בפנים בתוכו התנגדות, והוא צריך להתגבר. ומי שאינו מצווה, עושה מרצונו, ואין יצר הרע שמנסה למנוע ממנו לעשות.

הריטב"א מפרש באופן אחר, מי שאינו מצווה הוא עושה מעצמו, הוא רוצה לעבוד את ה' ולעשות את רצון ה', אבל הקב"ה לא ציווה אותו, והואיל וזה בא ממנו, מהאדם, זו לא מדרגה אלוקית, זו מדרגה אנושית. זה מאוד יפה שהוא רוצה להתאים את עצמו לרצון ה', אך עדיין זה נשאר ברמה אנושית. לעומת זאת, מי שמצווה, כשהוא עושה את המצווה, הוא עושה את רצון ה', הוא מופיע את רצון ה' בעולם, זו מדרגה אחרת לגמרי, מדרגה אלוקית.

עוד מעלה שיש במצווה ועושה שהוא צריך להתגבר (כתוספות). כשהוא מצווה הוא צריך לעשות את הדברים הללו בבחינת אדם שכובש את יצרו, שעושה מה שהוא חייב לעשות, ומבחינה מסוימת זה פחות מהישר שעושה מרצונו, אולם יש לזה את המעלה של ההתגברות. וחז"ל אמרו לנו (יומא כג.) 'הנעלבים ואינם עולבים שומעים חרפתם ואינם משיבים עושים מאהבה ושמחים בייסורים עליהם הכתוב אומר: "וְאֵהָבֵיו כְּצֵאת הַשֶּׁמֶשׁ בַּגְּבֻרָתוֹ" (שופטים ה, לא) – הנעלבים, יש אנשים שלא נעלבים, לא אכפת להם אם פוגעים בהם, הם אנשים במדרגה כזאת שלא נעלבים, אז לא חכמה שהם לא עונים... אבל מי שנעלב ונפגע מאוד ממה שעשו לו, והוא לא משיב, זה כוח מיוחד של התגברות. 'שומעים חרפתם ואינם משיבים ועונים', אני זוכר שהרצ"ה היה מדבר על זה, היה אומר: 'זה עוקץ אותם, זה כואב להם, אבל הם מתגברים ולא משיבים', זאת גבורה, אדם יודע לכבוש את כוחותיו ולעשות את רצון ה'. זו מעלה מיוחדת שיש לצדיקים על הישרים. יש בחינה של מעלה של הישרים על הצדיקים, ויש בחינה

של מעלה של הצדיקים על הישרים, 'ואלה שמות בני ישראל', 'ואלה' בא להוסיף על הראשונים.

ספר שמות – הופעה של עם

”וַיִּקַּם מֶלֶךְ חָדָשׁ עַל מִצְרָיִם... וַיֹּאמֶר אֶל עַמּוֹ הִנֵּה עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רַב וְעֲצוּם מִמֶּנּוּ”
(שמות א, ח – ט).

מורנו ורבנו הרצי"ה היה אומר, הפעם הראשונה שעם ישראל נקרא 'עם' זה על ידי פרעה. מקודם לא היינו עם, היינו משפחה. נכנסנו למצרים כמשפחה של שבעים נפש, ובמשך מאתיים ועשר שנים במצרים, המשפחה גדלה וגדלה ונהיינו עם. המושג הזה עם חשוב מאד להבין אותו. במשך אלפים שנות גלות התפזרנו בין העמים, והיינו מפורדים, משפחות משפחות, קהילות קהילות, לא היינו עם וחיינו כפרטים, כקבוצות שמתארגנות ביחד כדי לשמר את הקיום שלהם. לא היינו עם, כי עם זה רק בארץ ישראל. רק כשכל עם ישראל ביחד יש מציאות של עם. ריבונו של עולם בחר בנו מכל העמים, 'אתה בחרתנו מכל העמים אהבת אותנו ורצית בנו', ריבונו של עולם בחר בנו כעם, כציבור, לא בחר בכל אחד ואחד כפרט. לכולם יש סגולה שהיא נובעת מהיות עם ישראל עם סגולה, יש נשמה אלוקית כללית של עם ישראל שהיא מתפרטת לענפים ענפים וכל אחד ואחד נמשכת אצלו הסגולה מהכלל כולו. אולם אנחנו צריכים לזכור שהקב"ה בחר בנו כעם, כציבור. ציבור זו מציאות אחת, אלו לא הרבה פרטים שמתקבצים ביחד ונהיים שותפים. גדר של ציבור זה גדר של מדרגה חדשה, הרבים שמתלכדים הופכים להיות מציאות אחת. וציבור, צריך לדעת שהוא מורכב, יש בו צדיקים ויש בו בינוניים ויש בו רשעים, וביחד הם נהיים ציבור. וחז"ל אומרים לנו (כרתות ו:), שתענית ציבור שאין בה פושעים איננה תענית ציבור. כלומר עשו תענית של צדיקים, זה מצוין, ממש צדיקים, עשרה מקובלים מתקבצים לעשות תענית, זה לא ציבור. צריך שיהיה בה פושע, מישהו כזה שאומרים עליו שמוטב שלא ייכנס לבית הכנסת, והנה אם הוא לא נכנס, אז חסר לציבור, למה - כי מציאות של ציבור זה מורכב מכולם. כמו הקטורת שצריך בתוך מרכיביה את החלבנה שריחה

רע, והתורה אומרת שבלי חלבנה הקטורת לא תהיה כשרה. ולכאורה למה צריכים להכניס חומר רע שריחו לא טוב, הרי עושים קטורת שצריכה להיות עם ריח טוב מאד, למה להכניס חלבנה?! התורה אומרת שככה זה הסדר, בלי החלבנה הקטורת לא כשרה. צריכים את כל החלקים של המציאות לחבר ביחד ואז הכול נהפך לטוב. החלבנה לאחר שהיא מתערבבת בתוך הקטורת, היא לא גורמת שהקטורת תתקלקל וריחה יהיה פחות טוב, להיפך, היחד הזה נהפך לריח עוד יותר טוב, יותר טוב מאשר בלי החלבנה, היחד הזה גרם לריח טוב מאוד.

חז"ל מעידים שריח הקטורת היה ריח כל כך עוצמתי וחזק שהיה מתפשט עד ריחו, ועיזים בעבר הירדן היו מתעטשות ממנו. חז"ל רצו ללמד אותנו שבקטורת היה משהו מיוחד, ומה עשה את המיוחד שלה - החלבנה. ריבונו של עולם ברא עולם מורכב, והשלמות של העולם היא כאשר העולם כולו מאוחד ומושלם. השלמות של עם ישראל היא כשהם מציאות אחת. זה השלב החדש שאנחנו נעשים עם. זה "ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה" ואלה מוסיף על הראשונים, מקודם היינו יחידים היינו משפחה, ועכשיו אנחנו עם. עם זה לא עניין של התנדבות. בעם צריכים להיות חוקים ומצוות וחובות, אחרת אי אפשר לקיים את העם כעם, העם מורכב מהרבה גוונים, לא כולם ישרים כמו האבות, וצריך שיהיו מצוות שמחייבות את כולם.

המנהיגות של משה

בהמשך הפרשה, התורה מספרת לנו על משה רבינו שהוא יוצא אל אחיו ורואה איש מצרי מכה איש עברי, הוא לא יכול לראות דבר כזה, הוא לא יכול לראות מישהו נפגע, 'לא תעמוד על דם רעך', והוא מתערב ומציל את העברי. יום למחרת, הוא יוצא ורואה שני אנשים בתוך ישראל רבים, שני אנשים ניצים, והוא שואל למה תכה רעך - הוא לא יכול לעמוד מהצד. לפני כמה ימים שמעתי בתקשורת, שבאוטובוס אחד מישהו התנפל על נער שהוא כנראה היה נער חריג, היכה אותו מאוד, אף אחד לא קם לעזור לו, הוא הוריד אותו מהאוטובוס והמשיך להכות אותו. הייתה שם אישה בת שמונים, רק היא התערבה, הפרידה ביניהם, וטיפלה

באותו הבחור הפצוע. אף אחד חוץ ממנה לא בא לעזור. משה רבינו כן עזר. הוא לא יכול היה לראות עוולה ולא להתערב. וגם אחר כך כשהוא בורח למדין ומגיע ורואה את בנות יתרו שהרועים לא נותנים להן לשאוב מיים, הוא מציל אותן מיד הרועים. הוא לא יכול לראות עוולה, זו דמות של מנהיג, ובעצם כל אדם צריך להיות כזה. אדם לא יכול לראות עוולה ולא להתערב להשתדל להציל את הנפגע.

ההתגלות בסנה – עמו אנכי בצרה

הקב"ה מתגלה למשה רבינו בסנה. המהר"ל בגבורות ה' בפרק כ"ג, מביא מדרש חז"ל (שמות רבה פרשה ב, ה):

"וַיֵּרָא מֵלֶאֱדָה ה' אֱלֹהֵי בְּלִבַּת אֵשׁ מִתּוֹךְ הַסֵּנֶה" (שמות ג, ב) הדא הוא דכתיב: "אָנִי וְשֵׁנָה וְלִבִּי עַר קוֹל דְּדוּדֵי דוֹפֵק פְּתַחֵי לִי אֲחֹתֵי רַעֲיָתִי יוֹנְתֵי תַמְתִּי".. (שיר השירים ה, ב) אמר רבי ינאי, מה התאומים הללו אם חשש אחד בראשו, חברו מרגיש, כן אמר הקדוש ברוך הוא - כביכול "עמו אנכי בצרה" (תהילים צא, ו).

כלומר הקב"ה מתגלה בתוך הסנה, והסנה זה עץ קוצני שמי שנמצא בתוכו הוא בצער, ולמה הקב"ה מתגלה בתוך הסנה - להגיד "עמו אנוכי בצרה". כלומר עם ישראל זועק אל הקב"ה מתוך הצרה, "וַיַּעַל שְׁוַעְתָּם אֶל הָאֱלֹהִים" (שמות ב, כג), גם הקב"ה מצטער בצערם של ישראל. ואומר המהר"ל כי ישראל נקראים 'תמתי', כי הקב"ה ועם ישראל הם כאילו תאומים, ומה שקורה לישראל הקב"ה מרגיש, ואם ישראל בצער גם הקב"ה בצער.

צריך להסביר מה הכוונה שהקב"ה בצער, הרי הקב"ה הוא השלמות. ואומר המהר"ל:

"כי נקרא ישראל 'תמתי' לענין נפלא, מפני כי הוא יתברך העילה וישראל הם בניו עלולים ומצד שהעילה והעלול מצטרפים יחד זה האחות והתמות יחד" - כלומר זה לא ממש תאומים, אבל כמו שתאומים קשורים זה בזה, אז כך הקב"ה הוא המקור של ישראל, וישראל נמשכים ממנו באופן מיוחד, כי הם השורש של

הבריאה כולה, והם העלולים העיקריים השורשיים הנמשכים מהעילה מריבוננו של עולם. והחיבור ביניהם כמו אחות ותמות יחד, "שכל דבר שיש לו הצטרפות כגון ישראל שנקראים בנים לה' יתברך שהוא העילה להם ומפני כך יש בהם התמות והאחות".

ומביא המהר"ל מדברי המדרש חזית בשיר השירים:

"שאל רבי שמעון בר יוחאי את רבי אלעזר ברבי יוסי, אמר לו אפשר ששמעת מאביך, מהו "בְּעֵטָה שְׁעֵטָה לוֹ אִמּוֹ" (שיר השירים ג, יא), אמר לו הן, אמר לו היאך? אמר לו משל למלך שהייתה לו בת יחידה והיה מחבבה ביותר וקרא לה בתי היינו דכתיב: שְׁמְעֵי בַת וְרָאִי" (תהילים מה, יא), ואחר כך הוא חיבב אותה עוד יותר עד שקרא לה אחותי ואחר כך עד שקרא לה אמי, כך מתחילה חיבב הקדוש ברוך הוא לישראל וקראן בתי וכו' ולא אז מחבבן עד שקראן אחותי וכו' , ולא אז מחבבן עד שקראן אמי שנאמר "הַקְּשִׁיבוּ אֵלַי עַמִּי וְלֹאֲוִמִי" וגו' (ישעיהו נא, ד) אמי כתיב, עמד רבי שמעון בר יוחאי ונשקו על ראשו ואמר אלמלי לא באתי אלא לשמוע דבר זה דיינני".

צריך להבין את המשל הזה, כביכול ריבוננו של עולם קורא לישראל בתי, ואחר כך אחותי, ואחר כך אמי, שמע את זה רבי שמעון בר יוחאי, עמד ונשקו על ראשו ואמר שאילו הוא לא בא לעולם אלא לשמוע את הפירוש הזה, דיו.

צריכים להבין את הדבר הזה, איך עם ישראל הופך להיות כביכול בגדר אמי. המהר"ל מבאר שאנחנו מקבלים מהקב"ה, הקב"ה הוא המקור שלנו, ואנחנו קשורים אל ריבוננו של עולם גם כאבא, הוא אבינו. הקב"ה משפיע לישראל הוא הנותן והעולם מקבל, וזה הקשר של עלול ועילה. אחר כך נוצר מהלך של חיבור, שהמקבל והנותן מחוברים יחד וזה בחינת אחות. ואחר כך שמתבוננים יותר, רואים שאין אפשרות לעילה בלי עלול. וכדי שייקרא עילה שהוא משפיע צריך שיהיה מי שמושפע. בלי מישהו שמושפע אין משפיע. ובלי מציאות של מקבל אין נותן. ובבחינה הזאת הקב"ה זקוק כביכול לנבראים שיקבלו ממנו, ועיקר הנבראים אלו ישראל, לכן בבחינה הזאת ישראל נקראים 'אם'.

ממשיך המהר"ל ומבאר, 'בכל צרותם לו צר' כשישראל בצער הקב"ה גם כן בצער. מה פירוש בצער, הקב"ה הוא למעלה מהכול, הוא השלמות הגדולה, מה הצער שיכול להיות לו. המהר"ל מביא עוד גמרא (חגיגה ה:) שבזמן חורבן הבית הקב"ה בוכה, ושואלת הגמרא איך יכול להיות, ומסבירה הגמרא שיש להקב"ה בתיים פנימיים ששם כביכול הקב"ה בוכה, בחוץ לא, וכותב המהר"ל "והרבה אנשים משתוממים כאשר יראו דברים כאלו בדברי חכמים שנראים זרים מאוד", צריך להסביר את הדבר, אומר המהר"ל, שדברים אלו כתובים גם בפסוק בפרשת בראשית: "וַיִּתְעַצֵּב אֱלֹהִים לְבַדּוֹ" (בראשית ו, ו) מה פירוש שה' התעצב, הרי הקב"ה ידע הכול מראש, ידע שהנבראים לא עושים מה שהוא רוצה שיעשו. וגם בשופטים כתוב: "וַיִּתְקַצַּר נַפְשׁוֹ בְּעַמַּל יִשְׂרָאֵל" (שופטים י, טז) מה פירוש הביטויים הללו? ומבאר המהר"ל שברור שריבונו של עולם הוא מעל הכול, שלם מכל שלמות, ושום דבר בעולם לא יכול לפגוע בשלמות האלוקית. השלמות האלוקית היא אבסולוטית ומוחלטת ולמעלה מהכול. אבל ההופעה האלוקית בעולם היא משתנה, היא יכולה להיות מאוד גדולה, ויכולה להיות קטנה וזה תלוי בישראל. כשישראל עושים רצונו של מקום, אז מתגלה ריבונו של עולם באופן היותר גדול ושלם, ויש שמחה גדולה בעולמות. וחס וחלילה כשיש איזו שהיא ירידה רוחנית בישראל, וצמצום בקיום המצוות ובעשיית רצונו של הקב"ה, אז גם ההופעה האלוקית מצטמצמת, אז כאילו יש בכייה וצער בשמיים. לא אצל הקב"ה בעצמו, אלא בהתגלותו. צריכים תמיד להבחין בדבר הזה, בין הוא בעצמו שהוא למעלה מהכול, למעלה מהברכות, למעלה מהצמצומים, המקור העליון שגבוה מעל גבוה, וכל מה שיותר גבוה יותר שלם יותר מתוקן יותר עונג יותר שמחה יותר שלמות, לבין ההתגלות. מתוך המקור העליון, משתלשלות ההופעות האלוקיות, משתלשלות על ידי עם ישראל בעולם. וכשעם ישראל לא עושה את רצונו של הקב"ה ולא עושה את תפקידו לשאת את שם ה' בעולם, ההופעה האלוקית מצטמצמת, וזה נקרא צער, צער אלוקי, "בכל צרתם לו צר", והקב"ה משתתף עם ישראל, "עמו אנוכי בצרה". זאת אומרת, כשישראל לא עושים את רצונו של

הקב"ה, הוא מצמצם את הופעתו, וישראל בצרה, וזה הצער של הקב"ה. זו הכוונה, אבל כמובן לא כלפי מעלה מעלה, על זה לא מדובר בשום פנים ואופן.

לית אתר פנוי מיניה

עוד אומרים חז"ל, (שמות רבה, ב, ה) למה הקב"ה נגלה למשה דווקא בסנה. "שאל גוי אחד את ר' יהושע בן קרחה, מה ראה הקב"ה לדבר עם משה מתוך הסנה - אמר לו אילו מתוך חרוב או שקמה כך היית שואל אלא להוציאך חלק אי אפשר, ללמדך שאין מקום פנוי בלא השכינה" - כלומר אמר לו רבי יהושע בן קרחה, אם היה מופיע בעץ גדול, עץ חזק, היית שואל - אלא להוציאך חלק אי אפשר, ללמדך שאין מקום פנוי בלא השכינה, אפילו סנה שהוא עץ לא כל כך מכובד, עץ הכי פשוט, גם שם יש הופעה אלוקית. ללמדך שהקב"ה נמצא בכל מקום, שלית אתר פנוי מיניה. אין מקום פנוי שאין בו השכינה אפילו הסנה.

"ויסתר משה פניו" – מעלה או החמצה

כשהקב"ה מתגלה אל משה, משה רואה את הסנה בוער באש והסנה איננו אוכל ואומר: "אֲסַרְהָ נָא וְאָרְאָהָ אֶת הַמַּרְאֶה הַגָּדֹל הַזֶּה מִדּוּעַ לֹא יִבְעַר הַסֵּנֶה" (שמות ג, ג). והקב"ה מתגלה אליו: "אֲנֹכִי אֱלֹהֵי אֲבִיךָ אֱלֹהֵי אַבְרָהָם וְגו' (שם פסוק ו). ואז כתוב: "וַיִּסְתֵּר מֹשֶׁה פָּנָיו" (שם). לדעת ר' יהושע בן קרחה "כיון שעכשיו נגלה אליו הקב"ה והייתה השעה הזו מיוחדת להיות נגלה לו כבוד ה' יתברך ולא היה לו להסתיר פניו", אחר כך כשמשה רבינו ביקש "הֲרֵאֵנִי נָא אֶת כְּבֹדְךָ" (שמות לג, יח) אמר לו הקב"ה: כשרציתי לא רצית - כשאני התגליתי לך בסנה, אתה הסתרת פנים. ועכשיו כשאתה רוצה, אני לא רוצה. כלומר זה כאילו לא היה נכון מצד משה שהוא הסתיר את פניו. המהר"ל מסביר שזו הייתה שעת כושר. הקב"ה המציא שעת כושר למשה שיוכל להשיג השגות מאוד גדולות, מאוד עליונות, והוא נרתע.

ויש דעה אחרת במדרש: ר' הושעיא רבה, (ובגמרא ברכות ז. בשם רבי שמואל בר נחמני בשם רבי יונתן) שבזכות שמשה הסתיר את פניו "וַיִּסְתֵּר מֹשֶׁה פָּנָיו" זכה

לקלסתר פנים - משום הצניעות שלו שהסתיר את פניו זכה לקלסתר פנים שהיה אור אלוקי וכבוד אלוקים היה על פניו. כתוב בפסוק: "וַיִּסְתֵּר מִפְּנֵי כִי יֵרָא מִהַבֵּיט אֶל הָאֱלֹהִים" (שמות ג, ו). בזכות שהסתיר את פניו, זכה לקרני אור, בזכות 'כי ירא' זכה ל"וַיִּירָאוּ מִגֹּשֶׁת אֱלֹהִים" (שמות לד, ל) בזכות 'מהביט' זכה ל"וַתִּמְנַת ה' יְבִיט".

זאת אומרת, ההיפך מדעת ר' יהושע בן קרחה. לר' אושעיא זו הייתה מעלה גדולה שמשה רבינו נהג בצניעות ולא העז להסתכל ולראות את פני השכינה, ובזכות שהסתיר את פניו, זכה לקלסתר פנים, אתה צנוע מאוד, הקב"ה יופיע עליך באופן יותר גדול, אתה בורח מהכבוד אתה ראוי לכבוד, ומשה זכה לקרני הוד.

מי שיש בו יראת שמים – יראים ממנו

וכן בזכות 'כי ירא', אז יראים מלגשת אליו - זה מזכיר לנו את דברי הגמרא (בברכות ו:): שאומרת: "מי שיש בו יראת שמיים דבריו נשמעים" - אדם שיש בו יראת שמיים הוא ירא מריבונו של עולם, אז יראים גם ממנו. במבט ראשון זה לא כל כך מובן, מי שיש לו יראה, הוא מצטנע, הוא מקטין עצמו מאוד, מי שיש לו מידת האהבה הוא אקטיבי ופעיל, הוא משפיע, ומי שהוא במידת היראה, הוא מתבטל כלפי שמיא, ואם הוא מתבטל הוא לא משפיע, אבל זה בהבנה שטחית. באופן עמוק, מי שהוא ירא ה' אז נדבקת בו יראת ה', כלומר הוא בטל כלפי ריבונו של עולם, ואז הגדולה האלוקית מופיעה עליו, ולכן יראים ממנו, ודבריו נשמעים. אפשר היה לחשוב, שזו סתם מידה כנגד מידה, הוא שומע להקב"ה, אז שומעים גם לו. אולם יש כאן הופעה עמוקה, אדם ירא שמיים יש בו מידת היראה, יש בו ביטול כלפי ריבונו של עולם. ביטול לא באופן כזה שהוא נהיה קטן, אלא ביטול שבו הוא נהיה שייך לריבונו של עולם, הוא נהיה שייך לגדלות האלוקית, ולכן דבריו נשמעים.

באספקלריא המאירה – יודעים שלא רואים

הוא ירא מהביט אז הוא זכה לתמונת ה' יביט.

זה מזכיר את דברי הגמרא במסכת יבמות (מט:): שאומרת: "כל הנביאים נסתכלו באספקלריא שאינה מאירה, משה רבינו הסתכל באספקלריא המאירה". משה רבינו אמר שאי אפשר לראות את הקב"ה, "כִּי לֹא יִרְאֵנִי הָאָדָם וְחָי" (שמות לג, כ). ישעיהו אמר: "וְאָרְאָה אֶת ה' יֹשֵׁב עַל כְּסֵא רָם וְנֹשֵׂא" (ישעיהו ו, א), משה רבינו מסתכל באספקלריא המאירה ואומר שהוא לא רואה, וישעיהו שמסתכל באספקלריא שאינה מאירה, אומר שהוא רואה. צריך להיות להיפך, אספקלריא המאירה זה שקוף, אז אפשר לראות יותר טוב, אספקלריא שאינה מאירה, שזה לא שקוף, אז פחות רואים. באמת זה הפוך, כי ככל מה שמגלים יותר, מבינים שלא רואים. ככל שנמצאים במדרגה יותר נמוכה אז מדמים, רואים את הדמיונות, את ההופעות, את ההתגלויות. כלומר הנביאים רואים התגלויות, אבל משה רבינו מסתכל על המקור לא על ההתגלות, ושם באספקלריא המאירה, לא רואים. באספקלריא שאינה מאירה משתקף משהו מהשתלשלויות של ההופעה האלוקית, כמו שהנשמה מופיעה בגוף, אנחנו רואים את ההופעה של הנשמה, לא רואים את הנשמה בעצמה, מי שמסתכל על הגילויים אז הוא רואה. מי שמסתכל באספקלריא המאירה, מחפש את המקור של הגילויים ואז הוא מבין שלא רואים.

משה זוכה ל'תמונת ה' יביט' במובן הזה שהוא מביט ויודע שלא רואים, זו הכוונה. מדרגות מדרגות בהופעות.

זריזות קודמת להידור – הופעת מהלכי הגאולה בהדרגה

ספר שמות ספר הגאולה, כמו שהרמב"ן מכנה אותו. גאולה היא אחרית כראשית, ספר בראשית ספר הבריאה. ספר שמות 'ספר הגאולה'. זאת אומרת, שבו מופיעה ההופעה האלוקית. קודם לכן, ההופעה האלוקית הייתה נסתרת. בספר בראשית, האבות רואים על ידי נבואה, עדיין לא מופיעה ההופעה האלוקית הגלויה. בספר שמות הקב"ה מתגלה על עם ישראל, ומוציא אותם ממצרים בניסים ונפלאות, ואחר כך ההופעה במתן תורה, ואחר כך ההופעה האלוקית שמופיעה במשכן. ספר שמות הוא ספר הגאולה, ספר ההופעה האלוקית. ואנחנו עברנו הרבה

דודות. גאולת מצרים הייתה הגאולה הראשונה, ואחר כך הייתה גאולה שניה מבבל, וכבר עמדו על זה הראשונים שהגאולה השנייה הייתה הכנה לגלות הארוכה. הגאולה השנייה לא הייתה ממש גאולה גמורה, הייתה גאולה חלקית, אבל עדיין נחשבת גאולה, ואף שהייתה גאולה מצומצמת, טוב שהייתה.

הרב זצ"ל בפרשה הזאת נתן הסבר ששמעתי אותו מהרב רענן בשם הרב. כשמשה הולך בדרך למצרים "וַיְהִי בַדֶּרֶךְ בְּמִלּוֹן" (שמות ד, כד) הקב"ה רוצה להמית את משה רבינו כי הוא לא מל את בנו. כך אומרים חז"ל. ואז ציפורה מלה את הבן והצילה את משה רבינו. למה משה רבינו לא מל. אומרים חז"ל שהוא התעסק בצרכי המלון תחילה. מסביר הרב, משה רבינו רצה לעשות מילה בהידור, להכין את כל ההכנות שתהיה מילה בהידור, והקב"ה אומר זריזות עדיפה מהידור. כשיש אפשרות להדר או להזדרז, זריזות עדיפה מהידור. זו ההדרכה.

אחרי שמשה שואל את הקב"ה: "וְאָמְרוּ לִי מַה שָּׁמוּ מָה אֶמְרֶה" (שמות ג, יג). אז הקב"ה אומר לו: "אֶהְיֶה אֲשֶׁר אֶהְיֶה" (שם פס' יד) אהיה איתם בגלות זו כמו שאהיה איתם בגלות אחרת. אני אגאל אותם עכשיו ואחר כך אני אגאל אותם שוב בעתיד. אז אומר משה רבינו, נחכה כבר לגאולה השלמה, למה לגאול גאולה חלקית?! והקב"ה אומר לו, זריזות עדיפה מהידור, הגאולה השלמה היא הידור, והגאולה הקטנה היא זריזות, וזריזות עדיפה מהידור, הרב מדקדק בדבר הזה. גאולה ראשונה לא הייתה מושלמת, אבל הייתה גאולה גדולה. ככה זה הסדר, שבהתחלה צריכים להתחיל מהגאולה הזאת, ואם כבר הגיע זמן של גאולה קטנה, לא לדחות אותה. ואחר כך הייתה גאולה שנייה שהייתה בבחינת הכנה לקראת הגלות הארוכה. והגאולה השלמה, היא הגאולה שאנחנו מצפים לה עכשיו, שתהיה יותר גדולה מגאולת מצרים, היא תהיה הופעת השלמות הגדולה העתידה. בשביל זה עשינו הרבה הכנות במשך ימי הגלות הארוכה. ההכנות לגאולה הראשונה היו מאתים ועשר שנים, ולגאולה הגדולה עשינו הכנות אלפים שנה, וזאת תהיה גאולה גדולה ועצומה, וההופעה האלוקית תופיע בה בצורה היותר גדולה.

הזכות והאחריות להיות בדור הגאולה

אנחנו עכשיו נמצאים בצעדים לקראת הגאולה הגדולה. אנחנו צריכים לדעת איזו זכות גדולה יש לנו שזכינו להיות בדור הזה, דור של תהליך של הגאולה הגדולה, העתידה והשלמה. והתחושה הזאת צריכה למלאות את לבבנו, אנחנו זכינו מה שלא זכו דורות רבים. דורות רבים הכינו את התקופה הזאת, והתקופה הזאת היא גם כן הכנה, אבל אנחנו בצעדים חדשים, נמצאים כבר בארץ ישראל, בונים את הארץ, בונים את התורה בארץ, בונים את האמונה הגדולה, ומתקרבים בצעדי ענק אל הגאולה השלמה. זה גם צריך לרומם אותנו וגם צריך לחייב אותנו. לדעת שאנחנו זוכים לכוחות גדולים ותקופה גדולה, ואנחנו גם צריכים להיות גדולים ולהוציא מתוכנו את מלוא הכוחות שיש בנו, להתעצם בכוחות רוחניים של תורה של אמונה של מעשים טובים של חסד, ולזכור שאנחנו עוברים להיות מיחידים לעם. זה ענייננו, כל פעם שאנחנו חוזרים על התורה ומגיעים לפרשה הזאת, אנחנו צריכים להוציא ממנה את ההדרכה הזאת, את ההכוונה הזאת, שאנחנו רואים בעינינו מעין מה שהיה שם אחרית כראשית, ולהוציא מאתנו את הכוחות הגדולים בעזרת ה' יתברך.



השיחה נמסרה בשנת התשפ"א

לקבלת שיחה שבועית במייל או בווטסאפ,

שלחו הודעה לכתובת bogrim@yeshiva.org.il, או למספר 0547881227

ניתן לצפות בשיחה באתר ישיבה - www.yeshiva.org.il

השיחה השבועית משודרת בשידור חי במוצאי שבת, כשעה לאחר צאת השבת

ניתן להאזין בשידור חי גם דרך חיוג לטלפון 02-6643149 שלוחה 11

